

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

**Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»**

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО»

**Харків
2012**

*Затверджено вченою радою
Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»
(протокол № 3 від 16 листопада 2012 р.)*

Укладачі:
О. В. Петришин, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов

Програма навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» /
уклад.: О. В. Петришин, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов. – Х. : Право,
2012. – 8 с.

Вступ

Прискорення світових та європейських інтеграційних процесів в XX та XXI століттях призвело до посилення актуальності їх наукового дослідження, вироблення адекватних засобів реагування на новітні цивілізаційні виклики. Організація об'єднаннях націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), метою якої є досягнення поваги та розуміння між народами шляхом розвитку співробітництва у сфері освіти, науки та культури, визнала порівняльне правознавство однією з двох юридичних наук, які необхідно розвивати та викладати в усіх державах-членах ООН. Усе це призвело до значного поширення порівняльно-правових досліджень у всіх провідних правничих школах світу.

Порівняльне правознавство є юридичною наукою, яка вивчає правову різноманітність сучасного світу, формує методологію порівняльно-правових досліджень, класифікує правові системи, аналізує загальні принципи та закономірності виникнення, функціонування та розвитку основних правових систем сучасності.

Як навчальна дисципліна порівняльне правознавство є одним з обов'язкових елементів якісної освітньо-професійної підготовки юристів у вищих навчальних закладах України. Метою курсу є надання студентам-юристам знань про об'єктивні закономірності виникнення, функціонування та розвитку основних правових систем та їх сімей – романо-германського, англо-американського, традиційного та релігійного права, навчити їх використовувати порівняльно-правовий метод дослідження та встановлювати за його допомогою загальне, особливе та одиничне в різних правових системах світу. Опанування цього курсу дозволить студентам сформувати широкий правовий світогляд та допоможе під час вивчення галузевих юридичних наук порівняти варіанти вирішення певних юридичних проблем в інших правових системах.

1. Порівняльне правознавство: загальна характеристика

Порівняльне правознавство як метод, наука та навчальна дисципліна. Виникнення порівняльного правознавства. Об'єкт, предмет, метод і структура порівняльного правознавства. Функції порівняльного правознавства. Місце порівняльного правознавства в системі юридичних наук. Значення порівняльного правознавства. Види досліджень у порівняльному правознавстві.

2. Правові системи та правові сім'ї як основні об'єкти порівняльного правознавства

Поняття, риси та структура правової системи. Загальна характеристика правової карти світу. Поняття «правова сім'я». Класифікація та типологія правових систем. Мішані правові системи. Європейське право. Правова система України серед правових систем сучасності.

3. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї

Особливості романо-германської правової сім'ї. Основні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї. Роль науки (університетів) у розвитку романо-германського права. Зв'язок романо-германської правової сім'ї з римським правом. Вплив канонічного права на формування романо-германського права. Публічне і приватне право.

4. Джерела права романо-германської правової сім'ї

Норми права в романо-германській сім'ї. Джерела права в романо-германській сім'ї, їх види. Нормативно-правові акти в романо-германській правовій сім'ї. Закон як джерело права в романо-германській сім'ї. Загальні принципи в романо-германській правовій сім'ї. Звичай у системі джерел романо-германського права. Доктрина в романо-германській правовій сім'ї. Судова практика в романо-германській правовій сім'ї.

5. Правові системи, що тяжіють до романо-германського типу

Підходи до класифікації правових систем Скандинавських країн та держав Латинської Америки. Правові системи Скандинавських країн, їх особливості. Джерела права Скандинавських країн. Правові системи держав Латинської Америки, їх особливості. Джерела права держав Латинської Америки.

6. Загальна характеристика англо-американської правової сім'ї

Особливості англо-американської правової сім'ї. Основні етапи розвитку англійської правової системи. Виникнення та реформування загального права. Загальне право: поняття та особливості. Право справедливості та його співвідношення із загальним правом.

7. Джерела права англо-американської правової сім'ї

Поняття та види джерел англо-американського права. Прецедент як джерело права в сім'ї англо-американського права. Закон як джерело права в сім'ї англо-американського права. Делеговане законодавство в сім'ї англо-американського права. Звичай в англо-американському праві. Інші джерела англо-американського права.

8. Правові системи інших країн англо-американської правової сім'ї

Формування правової системи США. Джерела американського права. Сучасна правова система США, її особливості. Правові системи країн Співдружності Націй. Особливості правових систем Канади, Австралії та Нової Зеландії. Джерела права країн Співдружності Націй.

9. Релігійні правові системи

Загальна характеристика правових систем релігійного типу. Мусульманське (ісламське) право, його характерні риси. Джерела

мусульманського права. Право сучасних мусульманських держав. Індуське право, його характерні риси. Джерела індуського права. Сучасне право Індії. Іудейське (єврейське) право, його характерні риси. Джерела іудейського права. Правова система Ізраїлю. Канонічне право, його характерні риси. Джерела канонічного права. Застосування канонічного права у сучасному світі.

10. Традиційні правові системи

Загальна характеристика правових систем традиційного типу. Правові системи країн Далекого Сходу. Формування правової системи Китаю. Правова система КНР, її джерела. Формування правової системи Японії. Сучасна правова система Японії, її джерела. Правові системи держав Африки.

Список літератури

1. Аннерс, Э. История европейского права [Текст] : пер. со швед. / Э. Аннерс. – М. : Наука, 1994. – 397 с.
2. Берман, Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования [Текст] : пер. с англ. / Г. Дж. Берман. – М. : Изд-во МГУ : Инфра-М–Норма, 1998. – 624 с.
3. Бехруз, Х. Порівняльне правознавство [Текст] / Хашматулла Бехруз. – О. : Фенікс, 2009. – 464 с.
4. Давид, Р. Основные правовые системы современности [Текст] : пер. с фр. / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози. – М. : Междунар. отношения, 1996. – 400 с.
5. Дмитрієв, А. І. Порівняльне правознавство [Текст] / А. І. Дмитрієв, А. О. Шепель ; відп. ред. В. Н. Денисов. – К. : Юстиніан, 2003. – 184 с.

6. Кох, Х. Международное частное право и сравнительное правоведение [Текст] : пер. с нем. / Х. Кох, У. Магнус, П. Моренфельс Винклер фон. – М. : Междунар. отношения, 2001. – 480 с.

7. Леже, Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход [Текст] : пер. с фр. / Р. Леже. – М. : Волтерс Клувер, 2009. – 584 с.

8. Малько, А. В. Сравнительное правоведение [Текст] / А. В. Малько, А. Ю. Саламагин. – М. : Норма, 2008. – 352 с.

9. Марченко, М. Н. Курс сравнительного правоведения [Текст] / М. Н. Марченко. – М. : Городец-издат, 2002. – 1068 с.

10. Осакке, К. Сравнительное правоведение в схемах и определениях: Общая и Особенная части [Текст] / К. Осакке. – М. : Дело, 2000. – 256 с.

11. Порівняльне правознавство (теоретико-правове дослідження) [Текст] : монографія / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Фенікс, 2007. – 400 с.

12. Порівняльне правознавство (правові системи світу) [Текст] / Ю. С. Шемшученко [та ін.] ; ред. Н. М. Оніщенко. – К. : Парламент. вид-во, 2008. – 488 с.

13. Правова система України: історія, стан та перспективи [Текст] : у 5 т. Т. 1. Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2008. – 728 с.

14. Правовые системы стран мира [Текст] : энцикл. справочник / отв. ред. А. Я. Сухарев. – М. : Норма, 2000. – 840 с.

15. Рулан, Н. Историческое введение в право [Текст] : [учеб. пособие] / Нор-бер Рулан ; [пер. с фр. А. Б. Воронов, Г. В. Гаровников, Е. В. Головина и др.]. – М. : NOTA BENE, 2005. – 672 с.

16. Саидов, А. Х. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности) [Текст] / А. Х. Саидов ; под ред. В. А. Туманова. – М. : Юристъ, 2000. – 448 с.

17. Тихомиров, Ю. А. Курс сравнительного правоведения [Текст] / Ю. А. Тихомиров. – М. : Норма, 1996. – 432 с.

18. Харитонова, О. І. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції [Текст] / О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов. – Х. : Одіссей, 2002. – 592 с.

19. Цвайгерт, К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права [Текст] : в 2 т. : пер. с нем. / К. Цвайгерт, Х. Кетц. – М. : Междунар. отношения, 2000. – Т. 1: Основы. – 480 с.